

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi muinaismuistolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muinaismuistolakia. Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämistä sekä kajoamislupaa koskevat asiat siirrettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta Museovirastolle.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja ei olisi enää mahdollista määrätä kiinteistö- ja lunastustoimituksissa eikä sopimuksin, vaan Museovirasto voisi vahvistaa rajat hakemuksesta.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämistä sekä kajoamislupaa koskevien asioiden hallintomenettelyä ehdotetaan selkeytettäväksi, ja menettelyä säädettäisiin laissa nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi joitakin maakuntauudistuksesta johtuvia teknisiä muutoksia.

Maakuntauudistusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista koskevaan hallituksen esitykseen liittyen eduskunnalle on tarkoitus antaa maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaa lainsäädäntöä koskeva esitys. Tämä esitys liittyy edellä mainittuun esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Suoja-alueen määrääminen.....	4
Kajoamislupa.....	4
2.2 Nykytilan arviointi.....	5
Viranomaistehtävien jakautuminen.....	5
Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suojaluken rajojen määrääminen.....	6
Kajoamislupa.....	6
Maksullisuus.....	7
Muutoksenhaku.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3.1 Tavoitteet.....	7
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	8
Nykyisten ELY-keskusten tehtävät.....	8
Muutoksenhaku.....	9
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	10
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	10
4.2 Vaikutuksen viranomaisten toimintaan.....	11
4.3 Ympäristövaikutukset.....	11
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	11
5 ASIAN VALMISTELU.....	12
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	14
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	14
2 VOIMAANTULO.....	23
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	23
Oikeusturva.....	23
Saamelaisalueita koskevat erityiskysymykset.....	24
Maksut.....	24
LAKIEHDOTUS.....	26
Laki muinaismuistolain muuttamisesta.....	26
LIITE.....	30
RINNAKKAISTEKSTI.....	30
Laki muinaismuistolain muuttamisesta.....	30

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Muinaismuistolaissa (295/1963) säädetään kiinteistä muinaisjäänöksistä, irtaimista muinaisesineistä ja laivalöydöistä. Kiinteät muinaisjäänökset on katsottu kansallisomaisuudeksi, jolla on korvaamaton kulttuuriarvo ja joka tulee säilyttää tuleville sukupolville. Lain esitöiden mukaan kiinteät muinaisjäänökset tulee periaatteessa säilyttää silloinkin, kun muinaisjäänös ehkä tuottaa haittaa muille intresseille. Lain mukaan kiinteät muinaisjäänökset ovat rauhoitettuja suoraan lain nojalla ilman erillistä päätöstä.

Kiinteitä muinaisjäänöksiä koskevat viranomaistehtävät jakautuvat nykyisin usealle viranomaiselle: opetus- ja kulttuuriministeriölle, aluehallintovirastolle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, jäljempänä ELY-keskus sekä Museovirastolle. Hallitus on käynnistänyt maakuntauudistuksen sekä sosiaali- terveydenhuollon uudistuksen. Maakuntauudistukseen liittyen on tarkoitus lakkauttaa nykyiset aluehallintovirastot ja ELY-keskukset.

Laki on ollut voimassa lähes sellaisenaan yli 50 vuotta. Sitä voidaan perusratkaisultaan pitää yhä toimivana, mutta yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten johdosta säännösten ajantasaisuus on tarkoituksenmukaista arvioida. Uudistaminen on tarkoitus toteuttaa kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa toimeenpannaan maakuntauudistuksen edellyttämät muutokset ja toisessa vaiheessa valmistellaan lain kokonaisuudistus.

Tämä esitys liittyy maakuntauudistuksen täytäntöönpanoon. Esitys sisältää ehdotukset kiinteisiin muinaisjäänöksiin liittyvien hallintomenettelyiden uudistamiseksi sekä ELY-keskusten nykyisten viranomaistehtävien siirtämiseksi Museovirastoon.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Muinaismuistolain 1 luvussa säädetään kiinteistä muinaisjäänöksistä. Kiinteät muinaisjäänökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Rauhoitus tapahtuu suoraan lain perusteella eikä edellytä erillisen rauhoituspäätöksen tekemistä. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan ilman lain nojalla annettua lupaa kiinteän muinaisjäänöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Rauhoitus koskee sekä näkyvillä olevia kiinteitä muinaisjäänöksiä että sellaisia ennestään tuntemattomia muinaisjäänöksiä, jotka löytyvät esimerkiksi maata kaivettaessa. Kiinteiden muinaisjäänösten rauhoitusta valvoo lain 3 §:n mukaan Museovirasto.

Lain 2 §:ssä on lueteltu kiinteät muinaisjäänökset. Näitä ovat muun muassa maa- ja kivi-kummut, pakanuuden aikaiset haudat ja kalmistot, kivet ja kalliopinnat, joissa on muinaisilta ajoilta kirjoituksia tai piirroksia, palvontapaikat, muinaisilta ajoilta olevat peräisin olevat asuusten jäänökset sekä asuin- ja työpaikat, muinaisaikaiset hylätyt linnat, huomattavien rakennusten rauniot, muinaiset hautapaikat, muistomerkit, muinaisten huomattavien kulkuteiden ja niihin liittyvien rakennelmien jäänökset sekä luontokohteet, joihin liittyy huomattavia historiallisia muistoja.

Laivalöytöjä koskevan lain 20 §:n mukaan hylkyihin ja niiden osiin sovelletaan soveltuvin osin kiinteitä muinaisjäänöksiä koskevia säännöksiä.

Suoja-alueen määrittäminen

Kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu sen ympärillä oleva maa-alue (suoja-alue). Suoja-alue on tarpeen kiinteän muinaisjäännöksen säilyttämiseksi. Suoja-alueen leveys on ilman erillistä toimenpidettä kaksi metriä luettuna muinaisjäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista. Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat voidaan määrätä kiinteistö- tai lunastustoimituksessa. Museovirasto voi myös sopia muinaisjäännöksen rajoista maanomistajan kanssa. Jos kiinteän muinaisjäännöksen rajoja ei ole määrätty edellä mainituilla tavoilla, ELY-keskus voi hakemuksesta vahvistaa rajat. Käytännössä ELY-keskus on vahvistanut kiinteän muinaisjäännöksen rajat tai niistä on sovittu Museoviraston ja maanomistajan välisellä sopimuksella.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistusmenettelystä säädetään lain 5 ja 8 §:ssä. Lain 5 §:n mukaan Museovirasto tai maanomistaja voi hakea kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista ELY-keskukselta. ELY-keskukselle toimitettuun hakemukseen tulee liittää ehdotus muinaisjäännöksen rajoiksi, selvitys sen kiinteistön omistusoikeudesta, jolla muinaisjäännös sijaitsee, ote kiinteistörekisteristä ja jäännöksen sijaintipaikan osoittava luotettava kartta tai karttapiirros. Jos hakemuksen on tehnyt maanomistaja, ELY-keskuksen on kuultava hakemuksesta Museovirastoa. Jos rajojen vahvistamista on puolestaan hakenut Museovirasto, hakemuksesta on kuultava maanomistajaa.

ELY-keskuksen tulee lain 8 §:n mukaan antaa tarvittaessa erityisiä kiinteän muinaisjäännöksen arvoa turvaavia määräyksiä. Määräykset voidaan ulottaa koskemaan myös suoja-alueen ulkopuolella olevaa aluetta, jollei alueen omistajalle tai jollekin muulle aiheudu siitä huomattavaa haittaa. ELY-keskuksen päätös on julkipantava kunnan ilmoitustaululle ja tarvittaessa sopivaan paikkaan kiinteän muinaisjäännöksen läheisyyteen.

Kajoamislupa

Kiinteän muinaisjäännöksen suojelu perustuu suoraan lakiin. Suojelu voidaan poistaa ainoastaan erillisellä laissa tarkoitettulla luvalla. Yksityistä työhanketta varten myönnettävästä luvasta (kajoamislupa) säädetään lain 11 §:ssä. Kaavoitusta ja yleisiä työhankkeita varten myönnettävästä luvasta säädetään lain 13 §:ssä. Säännökset ovat toisensa poissulkevia. Lain 11 §:ssä säädettyä menettelyä ei voida käyttää kaavoitukseen ja yleisiin työhankkeisiin liittyviin kajoamisiin eikä 13 §:ssä säädettyä menettelyä yksityisiä työhankkeita koskeviin kajoamisiin.

Lain 11 §:n mukaan ELY-keskus voi hakemuksesta antaa luvan kajota kiinteään muinaisjäännökseen, jos kiinteä muinaisjäännös tuottaa sen merkitykseen verraten kohtuuttoman suurta haittaa. Tällaisia tilanteita voi syntyä esimerkiksi silloin, kun maa-alueella, jolla kiinteä muinaisjäännös sijaitsee, tarvitaan rakentamiseen tai muuhun alueen tarkoituksenmukaisen käytön kannalta tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamiseen.

Kajoamislupaa haetaan ELY-keskukselta. Hakemukseen tulee liittää tarkka selostus kiinteästä muinaisjäännöksestä. ELY-keskuksen tulee kuulla Museovirastoa ennen asian ratkaisemista. Jos kajoamislupaa hakee muu kuin maanomistaja, ELY-keskuksen tulee kuulla myös maanomistajaa. Jos ELY-keskuksen päätös on vastoin Museoviraston lausuntoa, asia on alistettava opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi. Viime vuosina ELY-keskukset ovat käsitelleet vuosittain 5—13 kajoamislupa-asiaa. ELY-keskuksen tekemiä kajoamislupapäätöksiä ei ole viimeisen kymmenen vuoden aikana alistettu opetus- ja kulttuuriministeriön ratkaistavaksi.

ELY-keskus voi sisällyttää kajoamislupaan tarpeelliseksi katsottuja ehtoja. Lupaehdot voivat koskea muun muassa kiinteään muinaisjäännökseen liittyviä arkeologisia tutkimuksia tai kiinteän muinaisjäännöksen suojaamista (esimerkiksi erilaisin rakennelmin). Määräysten tarkoituksena on ollut turvata kiinteän muinaisjäännöksen merkityksen säilyminen, vaikka lupa kajoamista muinaisjäännökseen olisikin myönnetty.

2.2 Nykytilan arviointi

Voimassa oleva muinaismuistolaki on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1963. Laki perustuu 1950-luvun lopulla aloitettuun valmistelutyöhön. Lakia ei ole sisällöllisesti muutettu voimaantumisen jälkeen laivalöytöjä koskevan 20 §:n muutosta ja valtion aluehallinnon muutosten vaatimia teknisiä muutoksia lukuun ottamatta.

Vaikka laki on ollut lähes sellaisenaan voimassa yli 50 vuotta, sen kiinteitä ja irtaimia muinaisjäännöksiä sekä laivalöytöjä koskevat säännökset ovat perusratkaisuiltaan olleet onnistuneita. Säännökset ovat toimineet suhteellisen hyvin muinaisjäännösten suojelun välineinä. Lain voimaantumisen jälkeen suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtunut merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja viranomaisten hallintomenettelyjä on uudistettu. Esimerkiksi hallintolaissa (434/2003) ja hallintolainkäyttölaissa (586/1996) on yhtenäistetty viranomaisten hallintomenettelyn periaatteita. Myös 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tullut perustuslaki on vahvistanut perusoikeuksien normatiivista sitovuutta ja laajentanut suojaan nauttivien perusoikeuksien alaa. Muuttuneen toimintaympäristön vuoksi lain säännösten ajantasaisuus on tarpeen arvioida kokonaisuutena ja säätää muun muassa hallintomenettelystä nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Viranomaistehtävien jakautuminen

Nykyisin kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevat viranomaistehtävät ovat jakautuneet usealle viranomaiselle: opetus- ja kulttuuriministeriölle, aluehallintovirastolle, ELY-keskukselle ja Museovirastolle. Opetus- ja kulttuuriministeriö käsittelee lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitettuja alustettuja asioita. Aluehallintovirasto tallettaa 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksen ja tekee toimenpidekieltopäätöksen 18 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa asioissa. ELY-keskus päättää kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoista sekä päättää kajoamisluvasta. Museovirasto voi puolestaan hakea kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen määräämistä sekä toimii lausunnonantajana.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä ja siihen kuuluvan suoja-alueen määräämistä sekä kajoamislupaa koskevia asioita on vuosittain ollut lukumääräisesti vähän, yhteensä noin 7–15 asiaa vuodessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole viime vuosina käsitellyt yhtään alustusasiaa. ELY-keskukset ovat tehneet vuosittain noin 5–13 päätöstä. Tapausten vähäisyyden vuoksi kiinteitä muinaisjäännöksiä ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määräämistä koskevia asioita sekä kajoamislupa-asioita koskeva ratkaisukäytäntö ei ole vakiintunutta ja yhdenmukaista. Tämän vuoksi päätösten sisältö, rakenne ja perustelut ovat saattaneet samankaltaisissa asioissa vaihdella ELY-keskuksittain.

Keskeisenä asiantuntijaviranomaisena on toiminut Museovirasto, joka arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana on käytännössä osallistunut kaikkien vireillä olevien asioiden käsitteelyyn joko hakijana tai lausunnonantajana. ELY-keskukset eivät ole viimeisen kymmenen vuoden aikana tehneet yhtään Museoviraston lausunnon vastaista päätöstä kajoamislupa-asioissa.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on turhan sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Pääministeri Sipilän hallitus

pyrkii helpottamaan kansalaisten arkea muun muassa purkamalla turhaa sääntelyä, keventämällä hallinnollista takkaa ja sujuvoittamalla lupaprosesseja.

Lukumääräisesti suhteellisen vähäisten viranomaistehtävien jakautumista usealle viranomaiselle ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eikä nykyisten hallintomenettelyiden kehittämistä tukevana. Kiinteitä muinaisjäännöksiä koskeva nykyinen hallintomenettely on monimutkainen ja tarpeettoman moniportainen.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrääminen

Voimassa olevan lain 5 §:n mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat voidaan määrätä neljällä vaihtoehdoisella tavalla. Ne voidaan määrätä joko kiinteistö- tai lunastustoimituksessa tai Museoviraston ja maanomistajan välisellä kirjallisella sopimuksella. Myös ELY-keskus voi vahvistaa ne maanomistajan tai Museoviraston hakemuksesta.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja ei ole käytännössä määrätty maanmittaus- ja lunastustoimituksissa. ELY-keskus on pääsääntöisesti vahvistanut rajat tai ne on sovittu Museoviraston ja maanomistajan välisin sopimuksin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 30 päivänä kesäkuuta 2005 antamassaan Vrouw Maria-laivahylkyä koskevassa päätöksessä (868/03) ottanut kantaa sopimusmenettelyn soveltuvuuteen kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määräämisessä. Päätöksen mukaan Museoviraston olisi sopimusmenettelyn sijasta ollut perusteltua saattaa Vrouw Marian hyllyn suoja-alueita sekä sukellus- ja ankkurointikieltoa koskeva asia ratkaistavaksi alueelliseen ympäristökeskukseen (nykyisin ELY-keskus).

Edellä selostetun perusteella on pidettävä tarkoituksenmukaisena selkeyttää ja johdonmukaistaa kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määräämistä koskevaa menettelyä.

Kajoamislupa

Lain 11 §:n 1 momentin mukaan ELY-keskus voi hakemuksesta myöntää kajoamisluvan. Pykälän 2 momentin mukaan siinä tapauksessa, että hakemus on muun kuin maanomistajan tekemä, maanomistajaa on kuultava asiassa. Voimassa olevassa laissa ei siten ole säädetty, kuka maanomistajan lisäksi voi hakea kajoamislupaa. Kajoamislupaa koskeva hakemusmenettely on tältä osin ollut epäselvä ja on aiheuttanut tulkinnanvaraisuutta. Nykytilannetta on siten tarpeen selkeyttää.

Lain 11 §:ssä ei myöskään ole säännöksiä kajoamisluvan voimassaolosta. Tämän vuoksi on ollut epäselvyyttä siitä, miten pitkään kajoamislupa on voimassa ja milloin viimeistään kajoamista koskevat toimenpiteet tulee aloittaa. Käytännössä on ollut tilanteita, joissa kajoamisluvassa tarkoitettu työhanke ei ole käynnistynyt eikä luvan edellyttämiin toimenpiteisiin ole ryhdytty hetimiten luvan myöntämisen jälkeen, vaan työhanke on käynnistynyt vasta useita vuosia luvan myöntämisen jälkeen. Näissä tilanteissa on epäselvää, soveltuuko myönnetty kajoamislupa enää työhankeeseen. Lisäksi on ollut tilanteita, joissa kajoamisluvan edellyttämät arkeologiset tutkimukset on suoritettu osittain ja kiinteän muinaisjäännöksen rakenteita on edelleen maassa ehjänä. Näissä tapauksissa on epäselvää, onko kiinteän muinaisjäännöksen rauhoitus päättynyt vai ei.

Edellä selostetun perusteella nykytilanne on epäselvä, eikä sitä voida pitää kajoamisluvan hakijan, maanomistajan eikä kiinteiden muinaisjäännösten suojelun näkökulmasta tyydyttävänä.

Maksullisuus

Valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista. Valtion maksuperustelain 4 §:n mukaan hakemuksesta tehdyt päätökset ovat pääsääntöisesti maksullisia. Lain 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Muutoksenhaku

Voimassa olevassa laissa ei ole muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Lain voimaantullessa päätöksiin haettiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, koska lääninhallitusten tekemistä päätöksistä valitettiin suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nykyisin kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskevaan päätökseen ja kajoamislupapäätökseen haetaan muutosta hallintolainkäyttölain perusteella hallinto-oikeuksilta. Päätöksiä koskevia valituksia on ollut kokonaisuutena arvioiden vähän, jolloin hallinto-oikeuteen ei ole syntynyt muinaismuistolain erityisosaamista.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä ja kajoamislupia koskeviin asioihin liittyy usein muun muassa ympäristöoikeudellisia sekä kulttuuriperintöä ja -ympäristöä koskevia näkökohtia. Päätöksissä on kyse intressipunninnasta ja asiakokonaisuudet saattavat olla monimutkaisia, etenkin ottaen huomioon arkeologisen tiedon muuttuva luonne.

Pääsääntöisesti muutoksenhakuviranomaisena toimii hallinto-oikeus ja tällöin siellä käsitellään yhtäältä toisistaan poikkeavia asioita ja toisaalta samankaltaisia asioita. Hallinto-oikeuden normaali päätösvaltainen kokoonpano koostuu kolmesta lainoppineesta tuomarista. Joissakin asiaryhmissä käytetään kahden tai yhden tuomarin kokoonpanoa asioiden summaarisuuden vuoksi. Lainoppineen tuomarin sijasta kokoonpanoon voi kuulua asiantuntijajäsen, joka osallistuu lähinnä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien asioiden käsittelyyn.

Eräissä laeissa muutoksenhaku on keskitetty yhteen tai muutamaan hallinto-oikeuteen. Esimerkiksi ympäristönsuojelulaissa (527/2014) ja vesilaissa (587/2011) tarkoitettuja lupa- ja hallintopakkoasioita koskevat valitukset on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen ja maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) mukaiset valitukset Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Lisäksi vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten valitusten käsittelyn päätösvaltaiseen kokoonpanoon kuuluu luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtynyt jäsen.

Edellä selostetun perusteella lakiin on tarpeen sisällyttää muutoksenhakua koskevat säännökset.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on toteuttaa maakuntauudistuksen edellyttämät muutokset muinaismuistolakiin. Maakuntauudistuksessa ELY-keskukset on tarkoitettu lakkauttaa 31 päivänä joulukuuta 2019. ELY-keskukset hoitavat nykyisin lain 5 §:ssä tarkoitettua kiinteän muinaisjäännöksen

ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskevat asiat sekä 11 §:ssä tarkoitetun kajoamislupaan myöntämisestä koskevat asiat. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ELY-keskusten nykyiset tehtävät siirrettäisiin Museovirastolle.

Lain päätös- ja lupaprosessit on luotu yli 50 vuotta sitten. Lain voimaantulon jälkeen viranomaisten hallintomenettelyitä koskevat vaatimukset ovat muuttuneet. Esityksen tavoitteena on ajantasaistaa kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä kajoamislupaa koskevat päätös- ja lupamenettelyä koskevat säännökset. Tavoitteena on luoda päätös- ja lupamenettely, joka pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti olisi kansalaiselle yksinkertainen ja selkeä sekä hallinnollisesti nykyistä keveämpi.

Laissa tarkoitetut kiinteät muinaisjäännökset ovat kansallisomaisuutta, jolla on korvaamaton kulttuuriarvo ja joka tulee säilyttää tuleville sukupolville. Esityksen tavoitteena on toteuttaa ehdotetut muutokset siten, että kiinteiden muinaisjäännösten suojelu ja säilyttäminen eivät vaarantu. Lisäksi tarkoituksena on varmistaa viranomaisten riittävä asiantuntemus kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevien asioiden käsittelyssä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Nykyisten ELY-keskusten tehtävät

Voimassa olevan lain mukaan ELY-keskuksen tehtävänä on vahvistaa 5 §:ssä tarkoitettu kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat ja myöntää 11 §:ssä tarkoitettu kajoamislupa. Maakuntaudistuksen johdosta nykyisiä ELY-keskuksia ei olisi enää olemassa vuoden 2020 alusta. ELY-keskuksen nykyisten tehtävien hoitaminen olisi mahdollista järjestää vuoden 2020 alusta kahdella vaihtoehdoisella tavalla: joko siirtää tehtävät maakuntien hoitettaviksi tai säilyttää ne valtion viranomaisten tehtävinä. Jos tehtävät jäisivät edelleen valtion tehtäviksi, ne olisi mahdollista hoitaa joko vuoden 2020 alusta toimintansa aloittavassa Valtion lupa- ja valvontavirastossa tai Museovirastossa.

Maakuntaudistuksessa manner-Suomeen perustetulle 18 maakunnalle on tarkoitus siirtää tehtäviä muun muassa ELY-keskuksista, aluehallintovirastoista ja kunnista. Maakunnat vastaisivat jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollosta, pelastustoimesta, ympäristöterveydenhuollosta, alueellisista kehittämistehtävistä ja elinkeinojen edistämisen tehtävistä, maakuntakaavoituksesta sekä maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä sekä maakunnalle lain perusteella annettavista muista alueellisista palveluista. Sosiaali- ja terveydenhuolto, pelastustoimi ja muut niille säädettyvät tehtävät on tarkoitus siirtää maakuntien vastuulle 1 päivänä tammikuuta 2020.

Lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä on kyse valtakunnallisista, valtion edun valvontaan liittyvistä sekä oikeusharkintaisista tehtävistä. Etenkin kajoamislupaa koskevissa asioissa suoraan lain perusteella tapahtuvan suojelun purkaminen edellyttää valtakunnallista kokonaisharkintaa. Myös selvityshenkilö, ministeri Lauri Tarasti ehdotti selvityksessään¹, että lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitetut tehtävät jäävät valtion hoidettaviksi. Esityksessä on kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyvien tehtävien luonteen vuoksi päädytty ehdottamaan, että kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä kajoamislupaa koskevat asiat jäisivät valtion tehtäviksi.

¹ Selvityshenkilö Lauri Tarasti: Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistaminen - lukuun otamatta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2016.

Valtion lupa- ja valvontaviraston on tarkoitus aloittaa toimintansa 1 päivänä tammikuuta 2020. Virastoon koottaisiin pääosa lakkautettavaksi ehdotettavien aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävistä sekä osa ELY-keskusten tehtävistä. Valtion lupa- ja valvontavirasto vastaisi sille erikseen säädetyistä lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävistä seuraavilla tehtäväaloilla: sosiaali- ja terveysala, opetus- ja kulttuuritoimi, ympäristötehtävät ja työsuojelu.

Kulttuuriperinnön suojelua ja yleistä museotointia varten on Museovirasto. Museoviraston tehtävänä on Museovirastosta annetun lain (282/2004) 2 §:n mukaan muun muassa toimia kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijaviranomaisena sekä vastata muinaisjäännösten ja, jollei asia kuulu muun viranomaisen toimialaan, kulttuuriympäristön hoidosta ja valvonnasta. Museovirasto toimii nykyisin keskeisenä asiantuntijaviranomaisena kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä ka-joamislupia koskevissa asioissa.

Jos lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitaminen siirrettäisiin Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi, tehtävät säilyisivät nykyiseen tapaan hajautettuina. Museovirastolla säilyisi edelleen asiantuntijatehtävä päätösten valmistelussa, eikä näin ollen nykyisestä Museovirastoa koskevasta lausuntomenettelystä voitaisi luopua. Asioiden valmistelussa tehtäisiin osittain päällekkäistä työtä. Kun tavoitteena on hallinnollisen taakan keventäminen sekä lupaprosessien sujuvoittaminen, tehtävien siirtämistä Valtion lupa- ja valvontavirastolle ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, etenkin otetaan huomioon lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettujen asioiden vähäinen lukumäärä. Koska Museovirasto toimii valtakunnallisena asiantuntijavirastona kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyvissä kysymyksissä, ja se on keskeinen viranomainen lain toimeenpanossa, tarkoituksenmukaisimpana ratkaisuna on pidettävä lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettujen tehtävien siirtämistä Museovirastoon.

Tehtävien hoitamisen Museovirastossa voidaan arvioida yksinkertaistavan ja nopeuttavan lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettujen asioiden käsittelyä. Myös tehtävien hoitamisen edellyttämää asiantuntemusta voitaisiin vahvistaa. Tehtävien hoitamisessa tarvittavan alueellisen tuntemuksen huomioon ottaminen voisi tapahtua maakuntamuseoyhteistyön kautta. Museoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1192/2005) 3 §:n mukaan maakuntamuseon tehtävänä on muun muassa huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu.

Muutoksenhaku

Esityksessä ehdotetaan, että lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettut tehtävät siirtyisivät ELY-keskuksilta Museovirastolle. Valtakunnallisen asiantuntijavirastona toimivan Museoviraston toimialueena on koko maa. Hallintolainkäyttölain 12 §:n 2 momentin mukaan sellaisen viranomaisen päätöksestä, jonka toimialueena on koko maa, valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiiriin päätös olennaisimmin liittyy sen vuoksi, että tässä tuomiopiirissä sijaitsee pääosa päätöksessä tarkoitettusta alueesta tai kiinteistöstä taikka sen henkilön kotikunta tai sen yhteisön kotipaikka, johon päätös pääosin liittyy.

Lain 5 ja 11 §:ssä tarkoitettuja asioita koskeva muutoksenhaku on toteutettavissa joko siten, että Museoviraston päätöksestä olisi mahdollista valittaa sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiiriin päätös olennaisimmin liittyy tai siten, että valitukset keskitettäisiin yhteen hallinto-oikeuteen.

Tavanomaista valitusten käsittelyä puoltaisi se, että muutoksenhakijan näkökulmasta se on tarkoituksenmukaisempaa. Valitus käsiteltäisiin tällöin mahdollisesti lähellä valittajan asuin-

paikkaa. Kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevia valituksia on kuitenkin ollut lukumääräisesti vähän, jolloin hallinto-oikeuteen ei ole syntynyt erityistä asiantuntemusta muinaismuistolain soveltamiseen. Erityisen hallinto-oikeuden kokoonpanon säätämiseen ei ole ilmennyt tarvetta. Lisäksi yleinen hallintolainkäytön linjaus on ollut se, ettei asioita keskitettäisi ilman erityisiä perusteita.

Keskitettyä valitusten käsittelyä puoltaa se, että hallinto-oikeuteen voisi syntyä erityisosaamista lain soveltamiseen. Lisäksi valituslupajärjestelmän käyttöönotto lisää yksittäisen hallinto-oikeuden päätöksen merkitystä Museoviraston ratkaisutoiminnan ohjaamisessa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan maakuntaudistukseen liittyen, että kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä kajoamislupaa koskevat asiat siirrettäisiin ELY-keskuksilta Museovirastolle. Asioiden keskittämisellä Museovirastoon pyritään yksinkertaistamaan ja tehostamaan kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyvien päätös- ja lupa-asioiden käsittelyä valtionhallinnossa sekä vahvistamaan asioiden käsittelyssä tarvittavaa asiantuntemusta.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskevaa hallinnollista menettelyä ehdotetaan uudistettavaksi ja yksinkertaistettavaksi siten, että rajoja ei enää olisi mahdollista vahvistaa sopimuksin eikä kiinteistö- ja lunastustoimituksissa. Jatkossa Museovirasto voisi hakemuksesta vahvistaa rajat.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä kajoamislupaa koskevien asioiden hallintomenettelystä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä yksityiskohtaisemmin. Lakiin lisättäisiin säännökset muun muassa hakemuksissa esitettävissä asioista, päätösten sisällöstä ja kuulemismenettelystä.

Oikaisuvaatimusta ei esitettäisi käyttöönotettavaksi, koska on tarkoitus, että Museovirasto tekisi päätökset erityisistunnossa, jossa on kolme päättävää virkamiestä. Valitukset käsiteltäisiin kaikissa hallinto-oikeuksissa ja hallinto-oikeuden päätöksestä edelleen valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen vaatisi valituslupan.

Saamelaiskäräjille saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kyläkokoukselle kolttala-alueella annettaisiin oikeus esittää muinaisjäännöksen ja sen rajojen vahvistamista, muinaismuistoa koskevan päätöksen tiedoksisaamiseen ja muutoksenhakuun. Lisäksi saamelaiskäräjiltä ja kolttien kyläkokoukselta pyydettäisiin aina lausunto niiden toimialueella olevasta muinaisjäännöksestä ja siihen kajoamisesta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Esityksen mukaan Museoviraston päätösten maksullisuuteen sovellettaisiin valtion maksupestelakia. Lakiehdotuksen mukaan ainoastaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskeva päätös olisi maksuton. Nykyisin päätökset ovat olleet maksuttomia.

Viime vuosina lain perusteella myönnettyjen tutkimuslupien määrä on ollut noin 150 lupaa vuosittain. Kajoamislupia ELY-keskukset ovat vuosittain myöntäneet noin 10–15 lupaa. Alustavien kustannusvastaavuuslaskelmien perusteella tutkimusluvan hinta olisi noin 100–150 euroa ja kajoamisluvan hinta noin 300–600 euroa. Maksujen vuosittaiseksi yhteismääräksi arvioidaan alustavien laskelmien perusteella noin 20 000–25 000 euroa.

4.2 Vaikutuksen viranomaisten toimintaan

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Kokonaisuutena arvioiden valtion viranomaisten toiminta tehostuisi ja päällekkäisen työn määrä vähenisi.

Käsitteltävien asioiden vähäisen lukumäärän vuoksi uudistuksella ei arvioida olevan Museovirastolle merkittäviä hallinnollisia vaikutuksia. Museovirasto toimii nykyisin kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyvissä asioissa asiantuntijaviranomaisena ja lausunnonantajana. Kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevan päätöksentekoprosessin siirtymisen kokonaisuudessaan Museovirastolle arvioidaan lisäävän jonkin verran hallinnollista työtä Museovirastossa. Tehtävät arvioidaan kuitenkin olevan toteutettavissa nykyisen kehyksen ja henkilöstövoimavarojen puitteissa. Kun uudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista on saatu kokemuksia ja tietoa, Museoviraston tehtävien hoitamiseen käytettävissä olevien resurssien riittävyttä on tarkoitus arvioida.

Ehdotettu valituslupasääntely muutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen keventäisi korkeimman hallinto-oikeuden työmäärää niissä tapauksissa, joissa valituslupaa ei myönnettäisi. Kokonaisuutena arvioiden muutoksenhakua ehdotetut säännökset nopeuttaisivat asioiden käsittelyä tai merkitsisivät kustannusten säästöä.

Korkeimman hallinto-oikeuden aseman vahvistaminen selkeämmin ennakkopäätöstuomioistuimeksi siirtäisi hallintolainkäytön painopistettä nykyistä enemmän hallinto-oikeuteen. Pidemmällä tähtäimellä korkeimman hallinto-oikeuden antamat ennakkopäätökset ohjaisivat hallintoa ja oikeuskäytäntöä nykyistä laajemmin, mikä puolestaan vähentäisi tarvetta muutoksenhakuun.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole varsinaisia ympäristövaikutuksia.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen arvioidaan selkeyttävän ja tehostavan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämiseen sekä kajoamislupaan liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Kansalaisten näkökulmasta kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevien asioiden asiointi yksinkertaistuisi ja helpottuisi, kun tehtävät keskitettäisiin yhdelle viranomaiselle. Esityksessä ehdotettujen menettelyiden selkeyttämisen ja käsittelyvaiheiden vähentämisen arvioidaan nopeuttavan ja keventävän hallinnollisia prosesseja, ja toteuttavan siten pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman tavoitteita.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevien tehtävien keskittäminen Museovirastolle vahvistaisi asioiden käsittelyssä tarvittavaa arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvää asiantuntemusta sekä valtakunnalliseen kokonaisvaltaiseen näkemykseen perustuvaa kiinteiden muinaisjäännösten säilyttämistä ja suojelua.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Museoviraston kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti 13 päivänä helmikuuta 2017 keskustelutilaisuuden voimassa olevassa laissa ELY-keskuksille säädettyjen tehtävien siirtämisestä Museovirastolle. Keskustelutilaisuuteen kutsuttiin Etelä-Pohjanmaan, Uudenmaan sekä Varsinais-Suomen ELY-keskusten edustajat. ELY-keskusten edustajat pitivät ehdotusta tehtävien siirtämisestä tarkoituksenmukaisena ja kannatettavana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi esitysluonnoksesta lausunnon. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Metsähallitus, Museovirasto, Senaatti-kiinteistöt, Luonnonvarakeskus, saamelaiskäräjät, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Hämeen ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun liitto, Lapin liitto, Pirkanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon liitto, Päijät-Hämeen liitto, Varsinais-Suomen liitto, Hämeenlinnan kaupunginmuseo - Kanta-Hämeen maakuntamuseo, K.H.Renlundin museo - Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo, Keski-Suomen museo, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Lahden kaupunginmuseo - Päijät-Hämeen maakuntamuseo, Satakunnan museo, Vaasan kaupungin museot - Pohjanmaan maakuntamuseo, Pohjois-Karjalan maakuntamuseo, Pohjois-Pohjanmaan museo, Rovaniemen kaupunki - Lapin maakuntamuseo, Varsinais-Suomen maakuntamuseo, Saamelaismuseo Siida, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, ja Suomen Kuntaliitto ry.

Lausunnonantajat pitivät esitystä pääasiassa kannatettavana. Eräitä tarkentavia huomioita esitettiin. Perusteluja on muutettu lausuntojen johdosta.

Oikeusministeriö, Kuntaliitto ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK esittävät epäilyksensä Museoviraston asiantuntijavirastoaseman muuttamisesta päätöksentekoviranomaiseksi. Koska Museovirasto toimii jo viranomaisena kulttuuriesineiden maastavientiä koskevissa asioissa, ei toimivallan siirrolle ole muodollista estettä. Päätöksenteko ja asioiden valmistelu järjestetään viranomaistoiminnalta vaadittavalle tasolle. Kaikki muut lausunnonantajat kannattivat toimivallan siirtoa Museovirastolle.

Saamelaiskäräjät vaativat, että käräjille annetaan päätösvalta saamelaisalueella saamelaisia muinaismuistoja koskevissa asioissa ja että siihen osoitetaan yksi henkilötyövuosi. Lisäksi saamelaiskäräjät vaatii alkuperäiskansaoikeuksia koskevia kirjauksia säännöksiin. Vaatimuksia on perusteltu alkuperäiskansan oikeuksilla ja viittauksilla kansainvälisiin sopimuksiin ja julistuksiin. Saamelaiskäräjät vaativat saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaista neuvottelua, joka on järjestetty 22 päivänä helmikuuta 2018. Neuvottelun jälkeen esitykseen on lisätty saamelaiskäräjien ja kolttien kyläkokouksen aloite-, tiedoksisaanti- ja muutoksenhakuoikeus. Päätösvaltaa selvitetään kokonaisuudistuksen yhteydessä. Esityksen 11 ja 11 a-d §:n sanamuodosta ei ole päästy yhteisymmärrykseen.

Oikeusministeriö esitti harkittavaksi oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöön ottamista ja valitusten yhteen hallinto-oikeuteen keskittämisestä luopumista. Oikaisuvaatimusjärjestelmää ei esitettäisi käyttöönotettavaksi ja lausunnon olleesta valitusten keskittämisestä yhteen hallinto-oikeuteen luovuttaisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on ottaa lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset käsittelyyn tulevassa muinaismuistolain kokonaisuudistuksessa. Tässä esityksessä on pitäydytty voimassaolevissa sanamuodoissa, koska tarkoituksena ei ole ollut muuttaa soveltamiskäy-

täntöä. Joitakin pienehköjä kieliasun muutoksia on kuitenkin tehty ruotsinkielisessä lakiehdotuksessa.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on 2 päivänä maaliskuuta 2017 antanut eduskunnalle esityksen maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki. Esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 18 maakuntaa. Maakunnat olisivat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto.

Maakuntauudistusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista koskevaan edellä mainittuun hallituksen esitykseen liittyen hallitus on valmistellut hallituksen esitysluonnoksen maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi. Esitysluonnos sisältää ehdotukset maakunnille valtiolta ja kunnilta siirrettäviä eräitä muita kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja pelastustoimen tehtäviä koskevien erityislakien muuttamiseksi. Esitysluonnos sisältää ehdotukset muun muassa aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten lakkauttamisesta sekä uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston perustamisesta. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Tämä esitys liittyy edellä mainittuun maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa koskevaan hallituksen esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

5 §. Voimassa olevassa 5 §:ssä säädetään yleisesti kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskevasta hakumenettelystä ja päätöksentekoprosessista. Ehdotetussa laissa uudistettaisiin kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskeva hakumenettely ja päätöksentekoprosessi. Tämän vuoksi hallinnollisesta menettelystä säädettäisiin 5 §:n lisäksi uusissa 5 a—5 d §:ssä. Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen laajuuden määrittämisestä koskevat perusteet on puolestaan tarkoitus selvittää ja ajantasaistaa muinaismuistolain uudistamisen toisessa vaiheessa.

Pykälän mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat voisi vahvistaa Museovirasto. Museovirasto voisi vahvistaa rajat joko maanomistajan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan. Lisäksi aloitteen voisi tehdä saamelaiskäräjät saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettulla kotiseutualueella ja kolttien kyläkokous kolttalain (253/1995) 2 §:ssä tarkoitettulla koltta-alueella. Vastaava yleinen aloiteoikeus on säädetty saamelaiskärjälain 5 §:n 2 momentissa.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittäminen ei kaikissa tapauksissa ole tarpeen. Saattaa kuitenkin olla tapauksia, joissa on tarpeen yhtäältä selkeyttää kiinteän muinaisjäännöksen rajoja sillä kiinteistöllä, jossa se sijaitsee ja toisaalta sovittaa yhteen maankäytöllisiä ja kiinteän muinaisjäännöksen suojelua koskevia näkökohtia. Kiinteä muinaisjäännös voi myös olla siinä määrin kulttuurihistoriallisesti arvokas ja ominaispiirteiltään erityislaatuinen, että on välttämätöntä antaa muinaisjäännöksen arvoa turvaavia erityisiä määräyksiä. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä voisi maanomistajan lisäksi hakea myös muinaisjäännösten rauhoitusta valvova Museovirasto.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja ei olisi vahvistettu, suoja-alueen leveys olisi kaksi metriä muinaisjäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista. Säännös vastaisi aineellisesti voimassa olevan 5 §:n 3 momenttia.

5 a §. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskevasta hakumenettelystä. Pykälän 1 momentin mukaan muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä haettaisiin Museovirastolta. Museoviraston rooli muuttuisi nykyisestä hakijasta ja lausunnonantajasta toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

Muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä haettaisiin Museovirastolta kirjallisesti. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin seikat, joista hakijan olisi hakemuksessaan annettava selvitys. Selvitysten tulisi olla muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen määrittämisen kannalta tarpeellisia ja riittäviä. Museoviraston tulisi pystyä niiden perusteella käsittelemään asia. Voimassa olevan 5 §:n 2 momentin mukaan hakijalta on edellytetty, että hakemukseen liitetään ehdotus muinaisjäännöksen rajoiksi, selvitys sen kiinteistön omistusoikeudesta, jolla muinaisjäännös sijaitsee, ote kiinteistörekisteristä ja jäännöksen sijaintipaikan osoittava luotettava kartta tai karttapiirros.

Momentin 1 kohdan mukaan hakijan olisi hakemuksessaan esitettävä riittävä ja tarpeellinen selvitys kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista. Kiinteää muinaisjäännöstä koskevan selvityksen laatimisessa hakija voisi hyödyntää esimerkiksi Museoviraston muinaisjäännösre-

kisteriä tai muinaisjäännöstä koskevaa mahdollista tutkimusraporttia. Jos kiinteää muinaisjäännöstä koskevaa tietoa ei olisi saatavilla, muinaisjäännöksen yksilöinti olisi toteutettavissa muun käytettävissä olevan aineiston ja tiedon perusteella, esimerkiksi kuvaamalla muinaisjäännös. Kiinteän muinaisjäännöksen sijainnin todentamiseksi hakijan olisi hakemuksessa selvitettävä myös kiinteän muinaisjäännöksen paikkatieto.

Momentin 2 kohdan mukaan hakemuksessa olisi esitettävä riittävä ja tarpeellinen selvitys maanomistussuhteista. Hakijan olisi selvitettävä yhtäältä, minkä kiinteistöjen alueella hakemuksen kohteena oleva kiinteä muinaisjäännös sijaitsee ja toisaalta kyseisten kiinteistöjen omistajat. Tiedot olisivat saatavissa kiinteistötietojärjestelmästä.

Momentin 3 kohdan mukaan hakemuksessa olisi esitettävä riittävä ja tarpeellinen selvitys alueen maankäytöstä. Maankäyttöä koskeva selvitys olisi laadittavissa esimerkiksi selostamalla vapaamuotoisesti, mihin aluetta hakemuksentekohetkellä käytetään tai antamalla arvio alueen käytöstä tulevaisuudessa.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemuksessa olisi lisäksi esitettävä ehdotus kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoiksi. Ehdotus rajoiksi voitaisiin esittää esimerkiksi karttapiiroksella.

Hakijalla olisi mahdollisuus tarvittaessa täydentää Museovirastolle toimittamaansa hakemusta. Hakemuksen täydentämisessä noudatetaan hallintolain (343/2004) 22 ja 33 §:n säännöksiä.

5 b §. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin niistä tahoista, joita Museoviraston tulisi kuulla kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen määrittämisestä koskevassa asiassa. Voimassa olevan 5 §:n 2 momentin mukaan ELY-keskuksen on kuultava hakemuksesta maanomistajaa silloin, kun hakijana on Museovirasto ja Museovirastoa silloin, kun hakijana on maanomistaja.

Pykälän 1 kohdan mukaan Museoviraston on pyydettävä lausunto siltä maanomistajalta ja mahdolliselta maanvuokraajalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee. Jos muinaisjäännös sijaitsee useamman maanomistajan omistamalla maa-alueella, Museoviraston pyydettyä lausunto kaikilta maanomistajilta ja maanvuokraajilta.

Lausunto olisi pykälän 2 kohdan mukaan pyydettyä siltä kunnalta ja maakunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee. Kun kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä koskeva asia saattaa liittyä alueiden käytön suunnitteluun tai kunnan tai maakunnan kannalta merkitykselliseen kulttuuri- tai muuhun toimintaan, kunnan tai maakunnan näkemys on hyödyllinen rajojen määrittämisestä harkittaessa. Lausuntopyynnön myötä kunta ja maakunta saavat tiedon vireillä olevasta asiasta, vaikka niillä ei olisi siihen lausuttavaa.

Museoviraston olisi pykälän 3 ja 4 kohdan mukaan pyydettyä lausunto saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee kolttien alueella. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Rajojen määrittämisestä koskeva asia saattaa liittyä saamelaisten kulttuurin kannalta merkitykselliseen kokonaisuuteen, minkä vuoksi on tarkoituksenmukaista selvittää ja ottaa huomioon sekä saamelaiskäräjien että kolttien kyläkokouksen näkemys hakemuksesta. Lisäksi saattaisi olla tarpeen järjestää saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukainen neuvottelu, koska päätöksellä saattaa olla vaikutuksia saamelaisten kulttuuriin.

Lausunto olisi pykälän 5 kohdan mukaan pyydettävä kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvien rajojen vahvistamisen kannalta myös muilta tarpeellisilta tahoilta lausunto. Tällaisia tarpeellisia tahoja voisivat olla esimerkiksi museolaissa tarkoitettut maakuntamuseot ja valtakunnalliset erikoismuseot. Maakuntamuseoissa työskentelee usein maakunta-arkeologi, joka on erikoistunut muun muassa toimialueensa kiinteisiin muinaisjäännöksiin. Silloin kun hakemuksessa tarkoitettu kiinteä muinaisjäännös sijaitsisi saamelaiden kotiseutualueella tai kolttalaueella, voisi olla tarkoituksenmukaista pyytää lausunto myös valtakunnallisena erikoismuseona toimivalta Saamelaismuseo Siidalta. Saamelaismuseo Siidalla on asiantuntemusta saamelaisalueen arkeologisesta ja rakennetusta kulttuuriperinnöstä.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisen kannalta tarpeellisena tahona voitaisiin pitää myös kirkkolaissa (1054/1993) tarkoitettua kirkkohallitusta tai ortodoksisesta kirkosta annetussa laissa (985/2006) tarkoitettua kirkollishallitusta silloin, kun asia koskisi evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon toiminnalle merkittävää kiinteää muinaisjäännöstä (esimerkiksi muinaisjäännökseksi luettavaa hautausmaata). Jos hakemuksessa tarkoitettun kiinteän muinaisjäännöksen paikallinen hoito olisi annettu esimerkiksi paikallisyhdistykselle, tarkoituksenmukaista olisi pyytää myös yhdistyksen näkemys rajojen vahvistamisesta.

5 c §. Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskevassa päätöksessä annettavista määräyksistä. Pykälä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan 8 §:n 1 momenttia. Ehdotetussa laissa esitetään nykyisen 8 §:n kumoamista. Voimassa olevan 8 §:n säännökset sisällytettäisiin uuteen 5 c ja 5 d §:ään.

Pykälän mukaan päätöksessä olisi annettava kiinteän muinaisjäännöksen arvoa ja suojelua turvaavat tarpeelliset määräykset. Niiden laajuus ja luonne ovat tapauskohtaisia. Määräykset voisivat esimerkiksi koskea kiinteään muinaisjäännökseen kuuluvalla suoja-alueella tehtäviä metsänkäsittely- ja maanmuokkaustoimenpiteitä.

Pykälässä tarkoitettut määräykset voisivat koskea myös suoja-alueen ulkopuolella olevaa aluetta, jos siitä ei aiheutuisi muinaisjäännöksen merkitykseen nähden huomattavaa haittaa alueen omistajalle tai jollekin muulle. Säännös vastaisi voimassa olevan 8 §:n 1 momenttia. Määräykset voisivat koskea muuan muassa muinaisjäännöksen arvon kannalta tarpeellisia maiseman säilyttämistä koskevia toimenpiteitä, esimerkiksi muinaisjäännöksen läheisyyteen rakennettavien rakennusten korkeutta tai rakennusten soveltamisesta ympäristöön. Annettavat määräykset eivät kuitenkaan saisi aiheuttaa muinaisjäännöksen merkitykseen nähden huomattavaa haittaa alueen omistajalle.

5 d §. Pykälän 1 momentin mukaan päätös olisi voimassa mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin päättäisi.

Pykälän 2 momentin mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskeva päätös olisi maksuton. Koska päätöksessä on ensisijaisesti kyse kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta ja aloite rajojen määrittämisestä lähtee pääsääntöisesti viranomaisesta, päätöksen maksuttomuus on kulttuuripoliittisin perustein tarkoituksenmukaista.

7 §. Voimassa olevan lain 5 §:n 2 momentin mukaan Museovirasto ja maanomistaja voivat sopia kiinteän muinaisjäännöksen rajoista. Ehdotetussa laissa esitetään, että kiinteän muinaisjäännöksen rajoista ei olisi enää mahdollista sopia, vaan jatkossa Museovirasto voisi vahvistaa rajat joko maanomistajan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan. Ehdotetun muutoksen joh-

dosta pykälän 1 momenttia muutettaisiin teknisesti siten, että momentista poistettaisiin viittaus kiinteän muinaisjäännöksen rajoista sopimiseen. Muuten momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan 7 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin teknisesti. Aluehallintovirasto muutettaisiin Valtion lupa- ja valvontavirastoksi. Momentti säilyisi sisällöllisesti ennallaan.

8 §. Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään ELY-keskuksen mahdollisuudesta antaa kiinteän muinaisjäännöksen arvoa turvaavia määräyksiä ja pykälän 2 momentissa säädetään ELY-keskuksen päätöksen tiedoksiannosta. Pykälä kumottaisiin. Kiinteän muinaisjäännöksen arvoa turvaavista määräyksistä säädettäisiin uudessa 5 c §:ssä ja tiedoksiannosta uudessa 5 d §:ssä.

11 §. Voimassa oleva 11 § sisältää kaikki kajoamislupaa koskevat säännökset. Nykyisessä pykälässä säädetään hyvin yleisellä tasolla kajoamisluvan hakemis-, käsittely- ja päätöksentekoprosessista. Ehdotetussa laissa esitetään, että kajoamislupaa koskevasta haku- ja päätösprosessista säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Ehdotetun 11 §:n lisäksi kajoamisluvasta ja siihen liittyvästä hallinnollisesta menettelystä säädettäisiin uusissa 11 a—11 d §:ssä. Pykälät koskisivat yksityistä työhanketta, kuten voimassa oleva 11 §. Yleiseen työhankkeeseen ja kaavoitukseen liittyvästä kajoamisesta säädettäisiin edelleen 13 §:ssä, joka on tarkoitus uudistaa lain uudistamisen toisessa vaiheessa.

Kiinteät muinaisjäännökset ovat kansallisomaisuutta, jolla on korvaamaton kulttuuriarvo. Tämän vuoksi kiinteisiin muinaisjäännöksiin ei lähtökohtaisesti saa kajota. Kaikki suunnitellut toimenpiteet tulisi toteuttaa siten, että kajoaminen ei ole tarpeen. Suunniteltuja toimenpiteitä tulisi ensisijaisesti esimerkiksi muuttaa vaikutuksiltaan vähäisemmiksi tai toteuttaa siten, että suunniteltu rakennus sijoitettaisiin kiinteän muinaisjäännöksen suojelun kannalta tarkoitukseenmukaiseen paikkaan.

On kuitenkin tilanteita, joissa suunniteltujen toimenpiteiden muuttaminen siten, että kiinteän muinaisjäännöksen suojelu olisi otettavissa huomioon, ei ole käytännössä mahdollista toteuttaa. Aina ei ole mahdollista sovittaa yhteen sekä kiinteän muinaisjäännöksen suojelua että toteuttavia toimenpiteitä. Tilanteissa, joissa kiinteä muinaisjäännös tuottaisi sen merkitykseen nähden kohtuutonta haittaa, voitaisiin myöntää lupa kajota muinaisjäännökseen. Haittaa arvioidaisiin tapauskohtaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan kajoamislupa voitaisiin myöntää, jos kiinteä muinaisjäännös tuottaisi sen merkitykseen nähden kohtuutonta haittaa. Säännös vastaisi tältä osin sisällöllisesti voimassa olevan 11 §:n 1 momenttia.

Kajoamislupaa saisi pykälän 2 momentin mukaan hakea sekä maanomistaja että toimija, jonka tarkoituksena olisi toteuttaa toimenpide, jolla voisi olla vaikutusta kiinteään muinaisjäännökseen. Maankäyttö- tai rakennushanke taikka metsäalueen muuttaminen viljelykäyttöön saattaisivat esimerkiksi olla sellaisia toimenpiteitä, joilla voisi olla vaikutuksia kiinteään muinaisjäännökseen. Vaikka toimenpide olisi tarkoitus toteuttaa toisella kiinteistöllä kuin missä kiinteä muinaisjäännös sijaitsee, sillä saattaa olla vaikutusta muinaisjäännökseen. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi ojitus ja suoalueen kuivattaminen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kajoamisluvan voimassaolosta. Nykyisessä 11 §:ssä ei ole säännöksiä luvan voimassa olosta. Kajoamislupa olisi 3 momentin mukaan voimassa enintään viisi vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Luvan voimassaolon aikana luvan saajan olisi

suoritettava luvassa edellytetyt tutkimukset ja käynnistettävä kajoamiseen liittyvät toimenpiteet. Luvan voimassa oloa olisi mahdollista jatkaa enintään kaksi vuotta. Kajoamisluvan enimmäisvoimassaoloaika voisi siten olla enintään seitsemän vuotta. Kajoamisluvan voimassaoloaika vastaisi kestoltaan maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitetun rakennusluvan voimassaoloaika.

11 a §. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin kajoamisluvan hakemista. Maakuntauudistukseen liittyen nykyisin ELY-keskuksilla olevat tehtävät siirrettäisiin Museovirastolle. Näin olleen kajoamislupaa koskevat asiat ratkaisi jatkossa Museovirasto.

Pykälän 1 momentin mukaan kajoamislupaa haettaisiin Museovirastolta. Museoviraston rooli kajoamislupa-asioissa muuttuisi nykyisestä lausunnonantajasta toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Kajoamislupahakemus toimitettaisiin Museovirastolle kirjallisesti. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin seikat, joista hakijan tulisi hakemuksessaan antaa selvitys. Selvitysten tulisi olla lupaharkinnan kannalta tarpeellisia ja riittäviä. Lupahakemuksessa esitettyjen selvitysten perusteella Museovirastolla tulisi olla edellytykset käsitellä lupa-asia. Voimassa olevan 11 §:n mukaan hakijalta on edellytetty, että hakemukseen liitetään muinaisjäännöstä koskeva tarkka selostus.

Kajoamislupahakemuksessa olisi pykään 1 momentin 1 kohdan mukaan oltava selvitys hakijasta. Hakemuksessa olisi selvitettävä, onko hakija maanomistaja vai esimerkiksi osakeyhtiö, jonka tarkoituksena on toteuttaa toimenpide, jolla on vaikutusta kiinteään muinaisjäännöseen. Momentin 2 kohdan mukaan hakemuksessa olisi oltava selvitys kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista. Kiinteää muinaisjäännöstä koskevan selvityksen laatimisessa hakija voisi hyödyntää esimerkiksi Museoviraston muinaisjäännösrekisteriä tai muinaisjäännöstä koskevaa mahdollista tutkimusraporttia. Jos kiinteää muinaisjäännöstä koskevaa tietoa ei ole saatavilla, muinaisjäännöksen yksilöinti olisi toteutettavissa esimerkiksi kuvaamalla muinaisjäännös. Kiinteän muinaisjäännöksen sijainnin todentamiseksi hakijan olisi hakemuksessa selvitettävä myös kiinteän muinaisjäännöksen paikkatieto.

Kajoamislupahakemuksessa olisi pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan selvitettävä kiinteän muinaisjäännöksen sijaintialueen maaomistussuhteet. Hakijan olisi selvitettävä yhtäältä minkä kiinteistöjen alueella hakemuksen kohteena oleva kiinteä muinaisjäännös sijaitsee ja toisaalta kyseisten kiinteistöjen omistajat. Tiedot ovat saatavissa kiinteistötietojärjestelmästä.

Momentin 4 kohdan mukaan hakijan olisi hakemuksessaan esitettävä selvitys kajoamista koskevista suunnitelmista. Suunnitelmien perusteella Museovirasto voisi muun muassa arvioida, tuottaako kiinteä muinaisjäännös sen merkitykseen nähden kohtuutonta haittaa ja tulisiko mahdollinen lupa myöntää koko muinaisjäännökseen vai vain osaan siitä. Hakijan toimittaman hankeselvityksen tulisi koskea koko suunniteltua hankekokonaisuutta, ei vain sitä osaa kokonaisuudesta, joka koskisi kiinteää muinaisjäännöstä. Esimerkiksi jos rakenteilla on sekä omakotitalo että autotalli, mutta vain autotalli koskisi kiinteää muinaisjäännöstä, suunnitelmat tulisi esittää sekä omakotitalosta että autotallista ja mahdollisesti tontille kaivettavista teistä ja kaapeleista. Vasta kun koko suunniteltu hankekokonaisuus on Museovirastolla tiedossa, se pystyy arvioimaan lupahakemusta kokonaisuudessaan.

Kiinteät muinaisjäännökset ovat lain perusteella rauhoitettuja. Niihin kajoaminen on mahdollista, jos kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa sen merkitykseen nähden kohtuutonta haittaa. Jotta Museovirasto voi arvioida kajoamisluvan edellytyksiä, hakijan olisi momentin 5 kohdan mukaan esitettävä hakemuksessaan yhtäältä selvitys hakijalle aiheutuvasta haitasta, jonka kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa ja toisaalta selvitys perusteluista, miksi hanke ei ole toteutettavissa ilman kajoamista.

Momentin 6 kohdan mukaan hakijan olisi lupahakemuksessaan esitettävä selvitys kajoamisen vaikutuksista kiinteän muinaisjäännöksen fyysiseen säilymiseen. Hakijan tulisi siten selvittää esimerkiksi, aiheuttaako kaapelin kaivaminen muinaisjäännöksen ympärillä olevalla maa-alueella osittaisia vaurioita muinaisjäännökseen ja millaisia ne ovat vai johtaako kaivaminen mahdollisesti muinaisjäännöksen tuhoutumiseen kokonaisuudessaan.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemukseen olisi liitettävä hankesuunnitelma. Sillä tarkoitettaisiin esimerkiksi rakennussuunnitelmaan sisältyviä pääpiirustuksia, ajan tasalla olevaa mitta-kaavaltaan riittävän tarkkaa karttaa, jos käy ilmi suunniteltujen toimenpiteiden sijainti ja olennaiset kohteet sekä asemapiirrosta, josta käy ilmi suunnitellut rakenteet ja niiden sijainti. Hankkeen vaikutuksia koskevalla arviolla puolestaan tarkoitettaisiin esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017) tarkoitettua ympäristövaikutusten arviointiselostusta tai arkeologisia kenttätöitä tekevän konsultin laatimaa arviota suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista kiinteälle muinaisjäännökselle.

Hakijalla olisi mahdollisuus tarvittaessa täydentää Museovirastolle toimittamaansa hakemusta. Hakemuksen täydentämisessä noudatetaan hallintolain 22 ja 33 §:n säännöksiä.

11 b §. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin kajoamislupahakemuksesta pyydettyistä lausunnoista. Voimassa olevan 11 §:n mukaan ELY-keskuksen on kuultava hakemuksesta Museovirastoa sekä maanomistajaa, jos hakemus on muun kuin maanomistajan tekemä.

Pykälän 1 kohdan mukaan Museoviraston on pyydettyä lupahakemuksesta lausunto siltä maanomistajalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee. Jos muinaisjäännös sijaitsee useamman maanomistajan omistamalla maa-alueella, Museoviraston pyydettyä lausunto kaikilta maanomistajilta.

Lausunto olisi pykälän 2 kohdan mukaan pyydettyä siltä kunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee. Kun lupa-asia saattaa liittyä kunnan kannalta merkitykselliseen kulttuuri- tai muuhun toimintaan, kunnan näkemys on hyödyllinen arvioitaessa esimerkiksi muinaisjäännöksen merkitystä ja siitä mahdollisesti hakijalle aiheutuvaa haittaa.

Lupahakemuksesta on pykälän 3 ja 4 kohdan mukaan pyydettyä lausunto saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee koltta-alueella. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Lupa-asia saattaa liittyä saamelaisten kulttuurin kannalta merkitykselliseen asiaan, minkä vuoksi on tarkoituksenmukaista selvittää ja ottaa huomioon sekä saamelaiskäräjien että kolttien kyläkokouksen näkemys hakemuksesta.

Lupahakemuksesta on pykälän 5 kohdan mukaan pyydettyä lausunto lupaharkinnan kannalta muilta tarpeellisilta tahoilta. Tällaisia tarpeellisia tahoja voisivat olla esimerkiksi museolaissa tarkoitettut maakuntamuseot ja valtakunnalliset erikoismuseot. Maakuntamuseoiden maakunta-arkeologit tuntevat alueensa kohteet ja heillä paikallistuntemusta, minkä vuoksi maakuntamuseoiden näkemyksellä voisi olla merkitystä esimerkiksi arvioitaessa kiinteän muinaisjäännöksen merkitystä ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutusta muinaisjäännökseen. Silloin kun lupahakemuksessa tarkoitettu kiinteä muinaisjäännös sijaitsisi saamelaisten kotiseutualueella tai koltta-alueella, voisi olla tarkoituksenmukaista pyytää lausunto myös valtakunnallisena erikoismuseona toimivalta Saamelaismuseo Siidalta. Saamelaismuseo Siidalla on asiantuntemusta saamelaisalueen arkeologisesta ja rakennetusta kulttuuriperinnöstä.

Lupaharkinnan kannalta tarpeellisenä tahona voitaisiin pitää myös kirkkolaissa (1054/1993) tarkoitettua kirkkohallitusta tai ortodoksisesta kirkosta annetussa laissa (985/2006) tarkoitettua kirkollishallitusta silloin, kun lupa-asia koskisi evankelis-luterilaisen tai ortodoksisen kirkon toiminnalle merkittävää kiinteää muinaisjäännöstä (esimerkiksi muinaisjäännökseksi luettavaa hautausmaata). Jos lupahakemuksessa tarkoitettun kiinteän muinaisjäännöksen paikallinen hoito olisi annettu esimerkiksi paikallisyhdistykselle, tarkoituksenmukaista voisi olla pyytää myös yhdistyksen näkemys lupahakemuksesta.

11 c §. Pykälässä säädettäisiin lupaharkinnassa huomioon otettavista seikoista ja luvassa annettavista määräyksistä. Pykälä olisi uusi. Voimassa olevan 11 §:n 1 momentin mukaan kajoamislupaan voidaan sisällyttää tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

Pykälän 1 momentin mukaan Museoviraston olisi kajoamislupaa harkittaessa otettava huomioon kiinteän muinaisjäännöksen merkitys, kajoamisesta aiheutuva haitta muinaisjäännökselle ja suojelun vaikutus suunnitelluille toimenpiteille. Harkinnassa olisi kyse eräänlaisesta intressipunninnasta, jossa otettaisiin huomioon yhtäältä suoraan lain perusteella suojellut kiinteät muinaisjäännökset ja toisaalta kajoamista koskevat toimenpiteet ja niiden merkitys. Harkinta olisi kokonaisarviointia.

Muinaisjäännöksen merkitys olisi arvioitava tapauksittain. Tapauskohtaisessa arvioinnissa voisi ottaa huomioon kiinteän muinaisjäännöksen kansainvälisen, valtakunnallisen ja alueellisen merkittävyyden. Huomiota kiinnitettäisiin tällöin esimerkiksi siihen, onko muinaisjäännöksessä kyse UNESCO:n Haagin vuoden 1954 yleissopimuksessa tarkoitettusta kohteesta tai UNESCO:n vuoden 1970 maailmanperintösopimuksessa tarkoitettusta kohteesta. Lisäksi huomiota voisi kiinnittää siihen, millainen merkitys muinaisjäännöksellä on valtakunnallisen tai alueellisen kulttuurihistoriallisen kehityksen näkökulmasta.

Muinaisjäännöksen merkitystä harkittaessa voisi edellä todetun lisäksi kiinnittää huomiota siihen, onko muinaisjäännös harvinainen tai onko vaaraa sen harvinaistumisesta samoin kuin siihen, miten hyvin kiinteä muinaisjäännös on säilynyt (muodostaako kiinteä muinaisjäännös eheän kokonaisuuden). Lisäksi huomiota voisi kiinnittää siihen, miten monimuotoinen ja historiallisesti kerroksinen kiinteä muinaisjäännös on sekä siihen, millaista tutkimustietoa muinaisjäännöksestä olisi saatavissa.

Kiinteälle muinaisjäännökselle kajoamisesta aiheutuvaa haittaa koskevassa harkinnassa ja arvioinnissa olisi kyse sen arvioinnista, mikä olisi kajoamislupahakemuksessa esitetyistä toimenpiteistä aiheutuvien haittojen vaikutusten suhde kiinteän muinaisjäännöksen kokonaisuuteen ja merkitykseen. Kun puolestaan harkittaisiin suojelun vaikutusta suunnitelluille toimenpiteille, arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota siihen, millaista haittaa muinaisjäännöksen säilyttäminen kokonaan tai osittain voisi aiheuttaa suunnitelluille toimenpiteille ja mikä olisi aiheutuvien haittojen suhde muinaisjäännöksen merkitykseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kajoamisluvassa annettavista määräyksistä. Luvan määräyksillä määriteltäisiin luvan myöntämisen edellytyksiä. Määräyksillä voitaisiin esimerkiksi estää tai vähentää kajoamisesta kiinteälle muinaisjäännökselle aiheutuvaa haittaa.

Momentin 1 kohdan mukaan luvassa olisi annettava tarpeelliset määräykset siitä, mihin muinaisjäännökseen tai sen osaan kajoamislupa myönnettäisiin. Kajoamisluvassa yksilöitäisiin, mitä kiinteää muinaisjäännöstä tai sen osaa kajoamislupa koskisi. Yksilöinti voitaisiin tarvittaessa esittää lupaan liitettävällä kartalla.

Momentin 2 kohdan mukaan kajoamisluvassa olisi annettava tarpeelliset määräykset siitä, mihin kajoamistarkoitukseen kajoamislupa myönnettäisiin. Luvassa määriteltyjä kajoamistoi-menpiteitä voisi tehdä ainoastaan kajoamisluvassa määriteltyyn tarkoitukseen. Jos käyttötar-koitus muuttuisi kajoamisluvan myöntämisen jälkeen, luvan saaja voisi hakea joko luvan muuttamista tai kokonaan uutta lupaa.

Kajoamisluvassa annettaisiin momentin 3 kohdan mukaan tarkemmat määräykset kajoamisen edellyttämistä tutkimuksista. Pääsääntöisesti kiinteään muinaisjäännökseen kajoaminen edel-lyttää arkeologisten tutkimusten tekemistä. Tämän vuoksi kajoamisluvassa on tarkoituksen-mukaista määrätä, mitä ja millaisia tutkimuksia kajoaminen edellyttää. Jos kuitenkin kiinteä muinaisjäännös olisi jo aiemmin riittävästi tutkittu, uusia arkeologisia tutkimuksia ei olisi tar-koituksenmukaista edellyttää eikä lupaan tällöin otettaisi tutkimuksia koskevia määräyksiä.

Momentin 4 kohdan mukaan kajoamisluvassa olisi annettava tarpeelliset määräykset sellaisis-ta toimista, joilla ehkäistäisiin tai vähennettäisiin kiinteälle muinaisjäännökselle aiheutuvaa haittaa. Kohdassa tarkoitettuja määräyksiä voitaisiin antaa esimerkiksi silloin, kun kajoamis-lupa myönnettäisiin vain osaan kiinteää muinaisjäännöstä ja jäljelle jäävä muinaisjäännöksen osa edellyttäisi suojelua ja suojaamista erilaisin toimenpitein.

Momentin 5 kohdan mukaan kajoamisluvassa olisi annettava tarpeelliset määräykset hakijan osallistumisesta 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten kor-vaamiseen. Kustannusten korvaamisesta säädetään lain 15 §:ssä. Pykälä koskee yleisiin ja suu-riin yksityisiin työhankkeisiin liittyvien tutkimusten korvaamista. Sen mukaan hankkeen to-teuttaja vastaa pääsääntöisesti kustannuksista. Jos kuitenkin olosuhteet huomioon ottaen olisi pidettävä kohtuuttomana, että hankkeen toteuttaja vastaisi yksin kustannuksista, kustannusis-ta vastaisivat sekä hankkeen toteuttaja että valtio. Pienissä yksityisissä työhankkeissa kustan-nukset korvaa valtio. Muinaismuistolain 15 §:ää on tarkoitus uudistaa lain uudistamisen toi-nessa vaiheessa.

11 d §. Pykälässä säädettäisiin kajoamisluvan muuttamisesta, peruuttamisesta ja siirtämisestä. Pykälä olisi uusi. Voimassa olevassa 11 §:ssä ei ole vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan kajoamisluvan haltijan olisi ilmoitettava, jos luvan myöntämisen edellytyksenä olleet seikat olisivat muuttuneet. Ilmoituksen jälkeen Museovirasto arvioisi, on-ko asiassa tarpeen suorittaa uusi lupaharkinta ja tarpeen vaatiessa käsittelee luvan uudelleen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kajoamisluvan peruuttamisesta. Luvan peruuttamista kos-kevaan kuulemismenettelyyn noudatettaisiin hallintolain säännöksiä. Museovirasto voisi pe-ruuttaa kajoamisluvan momentin 1 kohdan mukaan, jos hakija olisi antanut sellaisia virheelli-siä tietoja, jotka olisivat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin. Kyse olisi sellaisista tiedoista, jotka oikein annettuina olisivat saattaneet johtaa siihen, että kajoamislupaa ei olisi myönnetty tai kajoamisluvassa olevat määräykset olisivat toisenlaiset. Virheelliset tie-dot voisivat koskea esimerkiksi suunniteltuja toimenpiteitä tai niiden vaikutuksia taikka haki-jalla aiheutuvaa haittaa.

Momentin 2 kohdan mukaan Museovirasto voisi peruuttaa kajoamisluvan, jos lupamääräyksiä olisi rikottu olennaisesti. Kaikki lupamääräysten rikkomiset eivät johtaisi luvan peruuttami-seen. Rikkomiselta edellytettäisiin olennaisuutta. Olennaisena lupamääräysten rikkomisena voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että kajoamisluvassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin olisi ryh-dytty ennen kuin luvassa mahdollisesti edellytetyt arkeologiset tutkimukset olisi suoritettu.

Museovirasto voisi momentin 3 kohdan mukaan peruuttaa kajoamisluvan, jos olisi ilmeistä, että kajoamisluvassa tarkoitettua hanketta ei olisi tarkoitus toteuttaa ollenkaan. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun olosuhteiden perusteella olisi hyvin selvää, että luvan-saaja ei aikoisi ollenkaan tai ei kykenisi toteuttamaan kajoamisluvassa tarkoitettuja toimenpi- teitä esimerkiksi konkurssin vuoksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kajoamisluvan siirtämisestä. Sen mukaan kajoamislupa voitaisiin siirtää toiselle, jos siirron saaja täyttäisi laissa säädetyt luvan hakijaa koskevat edel- lytykset ja jos luvan edellytykset eivät muilta osin muuttuisi. Siirrosta tulisi ilmoittaa Museo- virastolle. Museovirasto tekisi ilmoituksen perusteella kajoamislupa- muutoksen luvanhalti- jan osalta. Näin Museovirastolla olisi koko ajan ajantasaiset tiedot kajoamislupien saajista ja haltijoista.

18 §. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin teknisesti. Aluehallintovirasto muutettaisiin Valtion lupa- ja valvontavirastoksi. Momentti säilyisi aineellisesti ennallaan.

22 §. Pykälästä poistettaisiin Museovirasto ja lisättäisiin kunta ja maakunta, jotta ne voivat ot- taä päätökset huomioon suunnittelussaan. Laivalöytöä koskevan päätöksen jäljennös olisi edelleen lähetettävä myös Rajavartiolaitokselle. Lisäksi päätöksestä, jota tarkoitetaan 5, 11 ja 11 d §:ssä olisi lähetettävä jäljennös saamelaiskäräjille, jos päätös koskisi saamelaisten koti- seutualuetta, ja kolttien kyläkokoukselle, jos päätös koskisi koltta- aluetta. Pykälän sanamuotoa myös täsmennettäisiin.

25 a §. Pykälä sisältäisi muutoksenhakusäännökset. Pykälän mukaan 5 §:ssä tarkoitettuun kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskevaan päätökseen, 11 §:ssä tarkoitettuun kajoamislupaa koskevaan päätökseen ja 11 d §:ssä tarkoitettuun muuttamista, peruuttamista ja siirtämistä koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Kiinteän muinais- jäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskevassa päätöksessä sa- moin kuin kajoamislupapäätöksessä ei voida katsoa olevan kyse sellaisista rutiininomaisesti ratkaistavista samankaltaisista päätöksistä, joihin oikaisuvaatimusmenettely soveltuisi.

Ehdotetun lain 5, 11 ja 11 d §:ssä tarkoitetut päätökset ovat luonteeltaan periaatteellisia ja nii- hin usein liittyy tulkintaerimielisyyttä. Päätöksissä on kyse suoraan lain perusteella rauhoitet- tujen kiinteiden muinaisjäännösten suojelusta ja erilaisten rakennus- ja muiden työhankkeiden välisestä intressipunninnasta. Päätösten perustelut vaihtelevat tapauskohtaisesti. Tarkoituksena on, että 5, 11 ja 11 d §:ssä tarkoitetut asiat käsiteltäisiin Museoviraston korkeimmassa päättä- vässä elimessä eli erityisistunnossa. Asioita pidettäisiin näin ollen Museovirastosta annetun lain (282/2004) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuina merkittävänä ja laajakantoisina asioina.

Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto- oikeus myöntäisi valitusluvan.

Oikeus muutoksenhakuun olisi myös saamelaiskäräjillä, jos päätös tai lupa koskisi saamelaisten kotiseutualuetta, ja kolttien kyläkokouksella, jos päätös tai lupa koskisi koltta- aluetta.

25 b §. Pykälän 1 momentin mukaan laissa tarkoitettujen Museoviraston suoritteiden maksul- lisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleiset perusteet sekä maksujen muut perusteet määräytyisivät valtion maksuperustelain mukaan, jollei laissa toisin säädettäisi. Val- tion maksuperustelain perusteella määräytyisi esimerkiksi kajoamisluvasta perittävän maksun suuruus. Ehdotetun lain 5 d §:n mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja- alueen rajoja koskeva Museoviraston päätös olisi kuitenkin maksuton.

Pykälän 2 momentin nojalla lain mukaiset maksut saataisiin periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Siten esimerkiksi Museoviraston kajoamisluvasta perimä maksu olisi suoraan ulosottokelpoinen.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa koskevat lait.

Voimaantulosäännöksen toisen momentin mukaan vireillä olevat 5 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitetut hakemukset ja niitä koskevat valitukset käsiteltäisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti Museovirastossa ja hallinto-oikeuksissa.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Voimassa oleva muinaismuistolaki säädettiin vuonna 1963 perustuslain säätämisjärjestyksessä, koska lain 20 §:ssä tarkoitetut aluksen hylystä tavatut esineet kuuluvat lunastuksetta valtiolle siitä huolimatta, että niillä saattaa joskus olla tietty omistaja. Lakiehdotuksella ei puututa perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omistusoikeuden suojaan.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi maakuntauudistuksen edellyttämät muutokset muinaismuistolakiin. Kyse on muinaismuistolain uudistamisen ensimmäisestä vaiheesta. Esitys sisältää maakuntauudistuksen täytäntöönpanoon liittyvät muutokset, jotka koskevat pääasiassa kiinteää muinaisjäännöstä koskevaa hallintomenettelyä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan nykyisten ELY-keskusten tehtävien siirtämistä Museovirastolle. Esityksessä ei ole tarkoitus tehdä muutoksia sellaisiin muinaismuistolain aineellisiin säännöksiin, joilla saattaisi olla rajoittavia vaikutuksia perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin. Sen sijaan ehdotettujen muutosten katsotaan vahvistavan kansalaisten perusoikeuksia kiinteisiin muinaisjäännöksiin liittyvissä hallintomenettelyissä.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Muinaismuistolaissa tarkoitettuihin lupa- ja päätösasioihin sovelletaan hallintolakia. Esityksessä ehdotetaan, että kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittäminen sekä kajoamislupaa koskevasta hallintomenettelystä säädettäisiin muinaismuistolaissa nykyistä yksityiskohtaisemmin. Lakiin lisättäisiin säännökset muun muassa hakemuksessa selvittävistä asioista ja siihen liitettävistä asiakirjoista, kuulemisesta, päätöksen ja luvan sisällöstä sekä lupaharkinnassa huomioon otettavista seikoista. Esitys selkeyttäisi ja sujuvoitaisi hallintomenettelyä ja sekä parantaisi tältä osin kansalaisten oikeusturvaa.

Voimassa olevassa muinaismuistolaissa ei ole muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Laissa tarkoitettuihin päätöksiin ja lupiin on haettu muutosta hallintolainkäyttölain perusteella hallinto-oikeudelta. Esityksessä ehdotetaan muinaismuistolakiin lisättäväksi uusi 25 a §. Sen mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittäminen sekä kajoamislupaa koskevaan päätökseen saisi hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta si-

HE 33/2018 vp

ten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan.

Esityksessä ehdotetaan, että Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea valittamalla muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt valituslupajärjestelmää perustuslain 21 §:n vastaisena. Uudemmassa käytännössään perustuslakivaliokunta on todennut hallintoasioiden käsittelyssä ja muutoksenhakujärjestelmässä tahtuneeseen kehitykseen viitaten, että nykyisin ei ole perusteita suhtautua lähtökohtaisesti pidättyvästi valituslupajärjestelmään (PeVL 32/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että asian laatu ja merkittävyys eivät välttämättä ole sellaisia seikkoja, joiden perusteella tulisi olla mahdollisuus valittaa ilman valituslupaa (PeVL 55/2014 vp).

Ehdotettu valituslupamenettely tarkoittaisi, että korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ohjaisivat muinaismuistolain tulkintaa koskevaa oikeuskäytäntöä nykyistä laajemmin. Oletettavaa on, että korkein hallinto-oikeus ottaisi pääsääntöisesti käsiteltäväkseen valitukset, joissa olisi kyse oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tärkeistä asioista tai joissa on kyse ilmeisestä virheestä.

Esityksen voidaan katsoa täyttävän perustuslain 21 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset.

Saamelaisalueita koskevat erityiskysymykset

Saamelaisilla alkuperäiskansana on perustuslain 17 §:n 3 momentin perusteella oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännöksellä turvataan kielellisten oikeuksien ohella muun muassa sellaisten saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvien perinteisten elinkeinojen kuten poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen harjoittamista. Lisäksi saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Pykälässä tarkoitettua itsehallinnosta säädetään saamelaiskäräjistä annetussa laissa.

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä sekä kajoamislupia koskevilla asioilla saattaa olla vaikutusta saamelaisten oikeuksiin alkuperäiskansana. Esityksessä ehdotetaan, että hakemuksista, jotka koskevat kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen määrittämisestä tai kajoamislupaa, tulisi pyytää saamelaiskäräjiltä lausunto, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella tai kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee kolttalaissa tarkoitettulla kolttialueella. Lausunto voitaisiin pyytää myös Saamelaismuseo Siidalta. Saamelaiskäräjillä ja kolttien kyläkokouksella olisi oikeus edellä mainituilla alueilla tehdä Museovirastolle aloite muinaisjäännöksen ja sen rajojen vahvistamiseksi. Lisäksi niille annettaisiin tiedoksi edellä mainittua aluetta koskeva päätös sekä päätöstä koskeva muutoksenhakuoikeus. Esityksen katsotaan tältä osin tukevan perustuslain 17 §:n 3 momentissa säädettyä saamelaisten oikeutta.

Maksut

Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla. Valtion maksuperustelaisissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista. Valtion maksuperustelain 4 §:n mukaan hakemuksesta tehdyt päätökset ovat pääsääntöisesti maksullisia.

Esityksessä ehdotetaan muinaismuistolakiin lisättäväksi uusi 25 b §, jonka mukaan muinaismuistolaisissa tarkoitettujen Museoviraston suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävi-

HE 33/2018 vp

en maksujen suuruuden yleiset perusteet määräytyisivät valtion maksuperustelain mukaan. Museovirasto perisi esimerkiksi kajoamisluvasta valtion maksuperustelain mukaisesti määräytyvän maksun. Ehdotetun lain 5 d §:n mukaan kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja koskeva Museoviraston päätös olisi maksuton. Näissä päätöksissä olisi kyse pääsääntöisesti viranomaisaloitteisista asioista, minkä vuoksi on kulttuuriperintöön ja -ympäristöön liittyvien perusteiden arvioitu tarkoituksenmukaisimmaksi olla perimättä maksua. Esityksen katsotaan tältä osin täyttävän perustuslain 81 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset.

Hallituksen käsityksen mukaan esitys on kaiken kaikkiaan yhdenmukainen perustuslain vaatimusten kanssa eikä sen käsittelylle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä ole estettä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

muinaismuistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan muinaismuistolain (295/1963) 8 § sellaisena kuin se on laissa 1443/2009,
muutetaan 5 §, 7 §:n 1 ja 3 momentti, 11 §, 18 §:n 3 momentti ja 22 §,
sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laeissa 563/1995 ja 1443/2009, 7 §:n 3 momentti, 11 §
ja 18 §:n 3 momentti laissa 1443/2009 ja 22 § laissa 592/2005, sekä
lisätään lakiin uusi 5 a—5 d, 11 a—d, 25 a ja 25 b § seuraavasti:

5 §

Museovirasto voi vahvistaa kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat joko maanomistajan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan. Lisäksi Museovirasto voi vahvistaa muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat saamelaiskäräjien aloitteesta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kyläkokouksen aloitteesta kolttalain (253/1995) 2 §:ssä tarkoitetulla koltta-alueella.

Jos muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja ei ole vahvistettu, suoja-alueen leveys on kaksi metriä muinaisjäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista.

5 a §

Museovirastolle kirjallisesti toimitettavassa hakemuksessa on esitettävä kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajaamisen kannalta tarpeellinen ja riittävä selvitys:

- 1) kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista;
- 2) maanomistussuhteista;
- 3) alueen maankäytöstä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi hakemuksessa on esitettävä ehdotus kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoiksi.

5 b §

Museoviraston on pyydettävä muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta lausunto:

- 1) sen alueen maanomistajalta, jos maanomistaja ei ole hakijana, ja maanvuokraajalta, jolla kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;
- 2) kunnalta ja maakunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;
- 3) saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella;
- 4) kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee koltta-alueella;
- 5) rajojen vahvistamisen kannalta muilta tarpeellisilta tahoilta.

5 c §

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskevassa päätöksessä on annettava muinaisjäännöksen arvoa ja suojelua turvaavat tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea myös suoja-alueen ulkopuolella olevaa aluetta, jos siitä

ei aiheudu muinaisjäännöksen merkitykseen nähden huomattavaa haittaa alueen omistajalle tai jollekin muulle.

5 d §

Päätöstä kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta on noudatettava mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päättä.

Päätös kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta on maksuton.

7 §

Jos suoja-alueesta, jonka rajat on vahvistettu 5 §:n mukaisesti, aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiselle alueella, jonka käyttöä ei aikaisemmin ollut vastaavasti rajoitettu, asianomaisella on oikeus saada siitä korvaus valtion varoista.

Jos kiinteistö, jolla suoja-alue sijaitsee, on saamisen tai toistuvan raha- tai tavaratulon kantamisoikeuden panttina, korvaus on talletettava Valtion lupa- ja valvontavirastoon ja jaettava niin kuin ulosmitatun omaisuuden myyntihinnasta säädetään. Panttioikeuden haltijalla on talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin kiinteistöön. Tallettamista ei saa kuitenkaan toimittaa, jos esitetään panttioikeuden haltijan suostumus korvauksen tallettamatta jättämiseen taikka jos korvattavan edun vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä haitan ei ole katsottava sanottavasti heikentäneen vakuuden arvoa.

11 §

Kiinteään muinaisjäännökseen kajoamiseen voidaan myöntää lupa (*kajoamislupa*), jos muinaisjäännös tuottaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa.

Kajoamislupa voidaan myöntää maanomistajalle tai muulle toimijalle, jonka tarkoituksena on toteuttaa toimenpide, jolla voi olla vaikutusta kiinteään muinaisjäännökseen.

Kajoamislupa on voimassa enintään viisi vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kajoamisluvan edellyttämät tutkimukset on suoritettava ja kajoamiseen liittyvät toimenpiteet on käynnistettävä luvan voimassaoloaikana. Kajoamisluvan voimassaoloa voidaan jatkaa enintään kaksi vuotta.

11 a §

Kajoamisluvan myöntää Museovirasto. Museovirastolle kirjallisesti toimitettavassa lupahakemuksessa on esitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen ja riittävä selvitys:

- 1) hakijasta;
 - 2) kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista;
 - 3) maanomistussuhteista;
 - 4) kajoamista koskevista suunnitelmista;
 - 5) hakijalle aiheutuvasta haitasta, jonka kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa, ja perusteluista sille, että hanke ei ole toteutettavissa ilman kajoamista;
 - 6) kajoamisen vaikutuksista kiinteän muinaisjäännöksen fyysiseen säilymiseen.
- Hakemukseen on liitettävä hankesuunnitelma ja arvio hankkeen vaikutuksista.

11 b §

Museoviraston on pyydettävä kajoamislupaa koskevasta hakemuksesta lausunto:

- 1) maanomistajalta ja -vuokraajalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee, jos maanomistaja tai -vuokraaja ei ole hakija;
- 2) kunnalta ja maakunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;
- 3) saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella;
- 4) kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös koltta-alueella;

5) lupaharkinnan kannalta muilta tarpeellisilta tahoilta.

11 c §

Kajoamisluvan myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon muinaisjäännöksen merkitys, kajoamisesta aiheutuva haitta muinaisjäännökselle ja rauhoituksen vaikutus suunniteltuihin toimenpiteisiin.

Kajoamisluvassa on annettava tarpeelliset määräykset:

- 1) siitä, mihin muinaisjäännökseen tai sen osaan kajoamislupa myönnetään;
- 2) siitä, mihin kajoamistarkoitukseen kajoamislupa myönnetään;
- 3) kajoamisen edellyttämistä tutkimuksista;
- 4) toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään kiinteälle muinaisjäännökselle aiheutuvaa haittaa;
- 5) hakijan osallistumisesta 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

11 d §

Kajoamisluvan haltijan on ilmoitettava Museovirastolle, jos kajoamisluvan myöntämisen edellytyksenä olleet seikat ovat muuttuneet. Museoviraston on arvioitava uuden lupakäsittelyn tarpeellisuus ja tarpeen vaatiessa käsiteltävä lupa uudelleen.

Museovirasto voi peruuttaa kajoamisluvan, jos

- 1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämiseen;
- 2) lupamääräyksiä on rikottu olennaisesti;
- 3) on ilmeistä, että kajoamisluvassa tarkoitettua hanketta ei ole tarkoitus toteuttaa.

Kajoamislupa voidaan siirtää toiselle, jos siirron saaja täyttää tässä laissa säädettyt luvan hakijaa koskevat edellytykset eivätkä luvan edellytykset muilta osin muutu. Siirrosta on ilmoitettava Museovirastolle, jonka on tehtävä luvanhaltijaa koskeva muutos kajoamislupa.

18 §

Valtion lupa- ja valvontavirasto voi tarvittaessa sakon uhalla kieltää ryhtymästä 1 momentissa tarkoitettulla alueella tutkimusta vaarantaviin toimenpiteisiin.

22 §

Päätöksestä, jota 5 §:ssä tarkoitetaan, on viipymättä lähetettävä jäljennös muinaisjäännöksen sijaintipaikan poliisilaitokselle, kunnalle ja maakunnalle. Laivalöytöä koskevan päätöksen jäljennös on lähetettävä myös Rajavartiolaitokselle. Päätöksestä, jota tarkoitetaan 5, 11 ja 11 d §:ssä on viipymättä lähetettävä jäljennös saamelaiskäräjille, jos päätös koskee saamelaisten kotiseutualuetta, ja kolttien kyläkokoukselle, jos päätös koskee koltta-aluetta.

25 a §

Edellä 5, 11 ja 11 d §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Lisäksi oikeus muutoksenhakuun on myös saamelaiskäräjillä, jos päätös koskee saamelaisten kotiseutualuetta, ja kolttien kyläkokouksella, jos päätös koskee koltta-aluetta.

25 b §

Tämän lain mukaisten valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992), jollei edellä tässä laissa toisin säädetä.

HE 33/2018 vp

Tämän lain mukaiset maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat muinaismuistolain 5 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitetut hakemukset ja niitä koskevat valitukset käsitellään loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti Museovirastossa ja hallinto-oikeuksissa.

Helsingissä 5 päivänä huhtikuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho

Laki

muinaismuistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan muinaismuistolain (295/1963) 8 § sellaisena kuin se on laissa 1443/2009,
muutetaan 5 §, 7 §:n 1 ja 3 momentti, 11 §, 18 §:n 3 momentti ja 22 §,
sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laeissa 563/1995 sekä 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 3 mo-
mentti, 11 § ja 18 §:n 3 momentti laissa 1443/2009 ja 22 § laissa 592/2005, sekä
lisätään lakiin uusi 5 a—5 d, 11 a—d, 25 a § ja 25 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Jos kiinteä muinaisjäännös suoja-alueineen on määrätty kiinteistötoimituksessa tai lunastettu, on siinä määrättyjä rajoja noudatettava.

Milloin muinaisjäännöksen rajoja ei ole määrätty siten kuin 1 momentissa on sanottu eikä Museoviraston ja maanomistajan kesken niistä kirjallisesti sovita, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiana on Museoviraston tai maanomistajan hakemuksesta vahvistaa rajat. Hakemukseen on liitettävä ehdotus muinaisjäännöksen rajoiksi, selvitys sen kiinteistön omistusoikeudesta, jolla muinaisjäännös sijaitsee, ote kiinteistörekisteristä ja jäännöksen sijaintipaikan osoittava luotettava kartta tai karttapiirros. Hakemuksesta on kuultava maanomistajaa, jos hakemuksen on tehnyt Museovirasto, ja Museovirastoa, milloin hakemus on maanomistajan tekemä. Jollei muinaisjäännöksen rajoja ole vahvistettu siten kuin edellä tässä pykälässä on sanottu, katsotaan rajojen kulkevan siten, että suoja-alueen leveydeksi tulee kaksi metriä luetuna jäännöksen näkyvissä olevista ulkoreu-

5 §

Museovirasto voi vahvistaa kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat joko maanomistajan hakemuksesta tai omasta aloitteestaan. Lisäksi Museovirasto voi vahvistaa muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajat saamelaiskäräjien aloitteesta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella ja kolttien kyläkokouksen aloitteesta kolttalain (253/1995) 2 §:ssä tarkoitettulla kolttala-alueella.

Jos muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoja ei ole vahvistettu, suoja-alueen leveys on kaksi metriä muinaisjäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista..

Voimassa oleva laki

Ehdotus

noista.

5 a §

Museovirastolle kirjallisesti toimitettavassa hakemuksessa on esitettävä kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajaamisen kannalta tarpeellinen ja riittävä selvitys:

- 1) kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista;
- 2) maanomistussuhteista;
- 3) alueen maankäytöstä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi hakemuksessa on esitettävä ehdotus kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajoiksi.

5 b §

Museoviraston on pyydettävä muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta lausunto:

- 1) sen alueen maanomistajalta, jos maanomistaja ei ole hakijana, ja maanvuokraajalta, jolla kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;
- 2) kunnalta ja maakunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;
- 3) saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella;
- 4) kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee kolttialueella;
- 5) rajojen vahvistamisen kannalta muilta tarpeellisilta tahoilta.

5 c §

Kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamista koskevassa päätöksessä on annettava muinaisjäännöksen arvoa ja suojelua turvaavat tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea myös suoja-alueen ulkopuolella olevaa aluetta, jos siitä ei aiheudu muinaisjäännöksen merkitykseen nähden huomattavaa haittaa alueen omistajalle tai jollekin muulle.

5 d §

Päätöstä kiinteän muinaisjäännöksen ja siihen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta on noudatettava mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin päätä.

Päätös kiinteän muinaisjäännöksen ja sii-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hen kuuluvan suoja-alueen rajojen vahvistamisesta on maksuton.

7 §

Jos suoja-alueesta, jonka rajat on *sovittu tai vahvistettu* 5 §:n 2 momentin mukaisesti, aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiselle alueella, jonka käyttöä aikaisemmin ei ollut vastaavasti rajoitettu, on asianomaisella oikeus saada valtion varoista siitä korvaus.

7 §

Jos suoja-alueesta, jonka rajat on vahvistettu 5 §:n mukaisesti, aiheutuu huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiselle alueella, jonka käyttöä ei aikaisemmin ollut vastaavasti rajoitettu, asianomaisella on oikeus saada siitä korvaus valtion varoista.

Milloin kiinteistö, jolla suoja-alue sijaitsee, on saamisen tai toistuvan raha- tai tavaratulon kantamisoikeuden panttina, on korvaus, josta edellä tässä pykälässä säädetään, talletettava aluehallintovirastoon ja jaettava niin kuin ulosmitatun omaisuuden myyntihinnasta säädetään. Panttioikeuden haltijalla on talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin kiinteistöön. Tallettamista ei saa kuitenkaan toimittaa, jos esitetään panttioikeuden haltijan suostumus korvauksen tallettamatta jättämiseen taikka jos korvattavan edun vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä haitan ei ole katsottava sanottavasti heikentäneen vakuuden arvoa.

Jos kiinteistö, jolla suoja-alue sijaitsee, on saamisen tai toistuvan raha- tai tavaratulon kantamisoikeuden panttina, korvaus on talletettava *Valtion lupa- ja valvontavirastoon* ja jaettava niin kuin ulosmitatun omaisuuden myyntihinnasta säädetään. Panttioikeuden haltijalla on talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin kiinteistöön. Tallettamista ei saa kuitenkaan toimittaa, jos esitetään panttioikeuden haltijan suostumus korvauksen tallettamatta jättämiseen taikka jos korvattavan edun vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä haitan ei ole katsottava sanottavasti heikentäneen vakuuden arvoa.

8 §

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee tarvittaessa antaa erityisiä kiinteän muinaisjäännöksen arvoa turvaavia määräyksiä. Määräykset voidaan ulottaa koskemaan myös suoja-alueen ulkopuolella olevaa aluetta, jollei alueen omistajalle tai jollekin muulle siitä aiheudu huomattavaa haittaa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös on julkipantava kunnan ilmoitustaululle niin kuin julkisista kuulutuksista säädetään sekä, jos se harkitaan tarpeelliseksi, sopivaan paikkaan muinaisjäännöksen läheisyyteen.

(kumotaan)

11 §

Milloin kiinteä muinaisjäännös tuottaa sen merkitykseen verraten kohtuuttoman suurta haittaa, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi hakemuksesta, johon on liitettävä muinaisjäännöstä koskeva tarkka selostus, Museovirastoa kuultuaan antaa luvan kajoata muinaisjäännökseen tavalla, mikä muutoin 1 §:n 2 momentin mukaan on kielletty. Lu-

11 §

Kiinteään muinaisjäännökseen kajoamiseen voidaan myöntää lupa (kajoamislupa), jos muinaisjäännös tuottaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa.

Voimassa oleva laki

paan voidaan sisällyttää tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

Jos 1 momentissa mainittu hakemus on muun kuin maanomistajan tekemä, on omistajan asiassa kuultava.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös, jolla on annettu lupa muinaisjäännökseen kajoamiseen, on alistettava opetusministeriön vahvistettavaksi, milloin päätös on Museoviraston lausunnon vastainen.

Luvan saamisesta muinaisjäännöksen kajoamiseen yleistä työhanketta toteutettaessa säädetään 13 §:ssä.

Ehdotus

Kajoamislupa voidaan myöntää maanomistajalle tai muulle toimijalle, jonka tarkoituksena on toteuttaa toimenpide, jolla voi olla vaikutusta kiinteään muinaisjäännökseen.

Kajoamislupa on voimassa enintään viisi vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kajoamisluvan edellyttämät tutkimukset on suoritettava ja kajoamiseen liittyvät toimenpiteet on käynnistettävä luvan voimassaoloaikana. Kajoamisluvan voimassaoloa voidaan jatkaa enintään kaksi vuotta.

11 a §

Kajoamisluvan myöntää Museovirasto. Museovirastolle kirjallisesti toimitettavassa lupahakemuksessa on esitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen ja riittävä selvitys:

- 1) hakijasta;*
- 2) kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista;*
- 3) maanomistussuhteista;*
- 4) kajoamista koskevista suunnitelmista;*
- 5) hakijalle aiheutuvasta haitasta, jonka kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa, ja perusteista sille, että hanke ei ole toteutettavissa ilman kajoamista;*
- 6) kajoamisen vaikutuksista kiinteään muinaisjäännökseen.*

Hakemukseen on liitettävä hankesuunnitelma ja arvio hankkeen vaikutuksista.

11 b §

Museoviraston on pyydettävä kajoamislupaa koskevasta hakemuksesta lausunto

- 1) maanomistajalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee, jos maanomistaja tai -vuokraaja ei ole hakija;*
- 2) kunnalta, jonka alueella kiinteä muinaisjäännös sijaitsee;*
- 3) saamelaiskäräjiltä, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella;*
- 4) kolttien kyläkokoukselta, jos kiinteä muinaisjäännös sijaitsee kolttalaissa (253/1995) tarkoitettulla koltta-alueella;*
- 5) lupaharkinnan kannalta muilta tarpeellisilta tahoilta.*

11 c §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kajoamisluvan myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon muinaisjäännöksen merkitys, kajoamisesta aiheutuva haitta muinaisjäännökselle ja rauhoituksen vaikutus suunnitelluille toimenpiteille.

Kajoamisluvassa on annettava tarpeelliset määräykset:

1) siitä, mihin muinaisjäännökseen tai sen osaan kajoamislupa myönnetään;

2) siitä, mihin kajoamistarkoitukseen kajoamislupa myönnetään;

3) kajoamisen edellyttämistä tutkimuksista;

4) toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään kiinteälle muinaisjäännökselle aiheutuva haittaa;

5) hakijan osallistumisesta 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

11 d §

Kajoamisluvan haltijan on haettava kajoamisluvan muuttamista, jos kajoamisluvan myöntämisen edellytyksenä olleet seikat ovat muuttuneet.

Museovirasto voi peruuttaa kajoamisluvan, jos

1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämiseen;

2) lupamääräyksiä on rikottu olennaisesti;

3) on ilmeistä, että kajoamisluvassa tarkoitettua hanketta ei ole tarkoitus toteuttaa.

Kajoamislupa voidaan siirtää toiselle, jos siirron saaja täyttää tässä laissa säädetyt luvan hakijaa koskevat edellytykset eivätkä luvan edellytykset muilta osin muutu. Siirrosta on ilmoitettava Museovirastolle, jonka on tehtävä luvanhaltijaa koskeva muutos kajoamislupa.

18 §

Aluehallintovirasto voi tarvittaessa uhkasakkoa käyttäen kieltää ryhtymästä 1 momentissa tarkoitettulla alueella tutkimusta vaarantaviin toimenpiteisiin.

22 §

Päätöksestä, jota tarkoitetaan 5 §:n 2 momentissa tai 8 §:n 1 momentissa, on viipymättä lähetettävä jäljennös Museovirastolle ja asianomaisen kihlakunnan poliisilaitokselle.

18 §

Valtion lupa- ja valvontavirasto voi tarvittaessa sakon uhalla käyttäen kieltää ryhtymästä 1 momentissa tarkoitettulla alueella tutkimusta vaarantaviin toimenpiteisiin.

22 §

Päätöksestä, jota 5 §:ssä tarkoitetaan, on viipymättä lähetettävä jäljennös muinaisjäännöksen sijaintipaikan poliisilaitokselle, kunnalle ja maakunnalle. Laivalöytöä koske-

Voimassa oleva laki

le. Laivalöytöä koskevan päätöksen jäljennös on lähetettävä myös rajavartiolaitoksen asianomaiselle hallintoyksikölle.

Ehdotus

van päätöksen jäljennös on lähetettävä myös Rajavartiolaitokselle. Päätöksestä, jota tarkoitetaan 5, 11 ja 11 d §:ssä on viipymättä lähetettävä jäljennös saamelaiskäräjille, jos päätös koskee saamelaisten kotiseutualuetta, ja kolttien kyläkokoukselle, jos päätös koskee kolttia-aluetta.

25 a §

Edellä 5, 11 ja 11 d §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Lisäksi oikeus muutoksenhakuun on myös saamelaiskäräjillä, jos päätös koskee saamelaisten kotiseutualuetta, ja kolttien kyläkokouksella, jos päätös koskee kolttia-aluetta.

25 b §

Tämän lain mukaisten valtion viranomais-ten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992), jollei edellä tässä laissa toisin säädetä.

Tämän lain mukaiset maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat muinaismuistolain 5 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitetut hakemukset ja niitä koskevat valitukset käsitellään loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti Museovirastossa ja hallinto-oikeuksissa.